N°. 47. Donderdag 20 November 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . f 2.—
Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

Studiecommissie.

Het Dagelijksch Bestuur van „Oost en West" vestigt de aandacht van belanghebbenden nogmaals op het bestaan der **„Studiecommissie van de Vereen. Oost en West".**

Het doel der commissie is toezicht te oefenen op de opvoeding en de studie der in Nederland vertoevende jongelieden, afkomstig uit de Nederlandsche Koloniën, hun hulp en bijstand te verleenen en hun verblijf in Nederland zoo aangenaam en zoo vruchtbaar mogelijk te maken. Zij beoogt vooral de in Nederland voor hunne beschaving en ontwikkeling vertoevende Inlanders en daarmee gelijkgestelden van dienst te zijn. Desgevraagd kan zij hare bemoeienis uitstrekken tot niet-inlanders.

De commissie bestaat uit de heeren:
Prof. Dr. J. H. C. KERN, Utrecht, Eere-Voorzitter;
Mr. J. H. ABENDANON, 's-Hage, Voorzitter;
Mr. C. Th. v. DEVENTER, 's-Hage, Onder-Voorz.;
Prof. Mr. D. VAN BLOM, Delft;
D. H. HAVELAAR, Rotterdam;
H. VAN KOL, Voorschoten;
Prof. Ch. A. VAN OPHUYSEN, Leiden;
Dr. H. F. ROLL, Amersfoort;
Prof. Dr. C. SNOUCK HURGRONJE, Leiden;
Dr. H. ONNEN, Wageningen;
Dr. H. D. TJEENK WILLINK, Deventer;
J. C. VAN EERDE, Amsterdam.

Het Secretariaat is gevestigd:
HEULSTRAAT 17, 's-GRAVENHAGE.

Onze Koloniale Weermacht.

Het „Rapport" van de Staatscommissie voor de verdediging van Nederlandsch-Indië.

XVI.

De kosten, welke uit de aanvaarding van de voorstellen der Staatscommissie zullen voortvloeien, zijn te onderscheiden in:
A. de kosten van aanbouw van de vloot;
B. de jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot;
C. de kosten van de vlootbasis;
D. de kosten van de verdediging te land.

A. Kosten van aanbouw van de vloot.

De kosten van aanbouw worden beheerscht door:
1e. het tempo van aanbouw;
2e. den levensduur der schepen en vaartuigen.

Wat het eerste punt betreft, zij opgemerkt, dat een geleidelijke aanbouw noodig zal zijn, zoowel om redenen van finantieelen aard als omdat de reorganisatie van het personeel slechts geleidelijk zal zijn tot stand te brengen.

Ten aanzien van den levensduur (tijd tusschen de eerste indienststelling van een schip en de eerste indienststelling van het schip, dat het eerstgenoemde vervangt), heeft de Staatscommissie aangenomen, dat deze bedraagt:
voor de groote schepen 20 jaren;
voor de torpedokruisers, torpedobooten en onderzeebooten 15 jaren;
voor de mijnenleggers 25 jaren.

Tevens is uitgegaan van de veronderstelling, dat de in Indië steeds aanwezige hoofdmacht van de vloot samengesteld moet zijn uit geheel modern materieel en daarom de ouderdom van de pantserschepen in Indië niet hooger mag zijn dan 10 jaren (het reserveschip ten hoogste 12 jaren).

Uitgaande van deze grondslagen, geeft de Staatscommissie in eenige bijlagen:

1e. een schema van aanbouw voor de pantservloot, waarbij tevens voorzien wordt in de vervanging van de in het Moederland benoodigde artillerie-schepen;

2e. een schema van aanbouw voor de naast die groote schepen hier lande in Oost-Indië noodig geoordeelde torpedobooten, onderzeebooten, mijnenleggers en torpedokruisers;

3e. een overzicht van hetgeen in het eerstvolgend tijdvak van 35 jaar voor nieuwen aanbouw zal noodig zijn, een en ander gebaseerd op een vaste jaarlijksche uitgaaf van *f* 17.000.000 voor Indië en Nederland samen.

Als nadere toelichting op de aangegeven bedragen zij vermeld:

a. de aanschaffingskosten der voorgestelde slagschepen, geheel uitgerust, worden geraamd op pl.m. *f* 1150 per ton waterverplaatsing en op hoogstens *f* 25.000.000 per schip;

b. torpedokruisers van het Argentijnsche type „Catamarca" worden geleverd, geheel uitgerust, voor den prijs van hoogstens *f* 2.000.000 per stuk;

c. blijkens de tot dusverre opgedane ervaring bedraagt de kostprijs van geheel uitgeruste torpedovaartuigen pl.m. *f* 2000 per ton waterverplaatsing. Voor een vaartuig van pl.m. 300 ton is deze derhalve te stellen op hoogstens *f* 600.000 per stuk;

d. voor de onderzeeboot voor Indië K. I. werd gecontracteerd voor *f* 1.000.000, in welk bedrag niet zijn inbegrepen de torpedo's en de kosten van uitzending. In totaal mag men de kosten van aanschaffing van een dergelijk vaartuig stellen op *f* 1.150.000. De kosten van uitzending zijn hierbij in rekening gebracht, omdat deze door te betalen sleeploonen aanzienlijk hooger zijn dan bij andere vaartuigen.

e. voor Nederland is vastgehouden aan 't nieuwste type onderzeeboot (begrooting 1913). Aannemende een prijs van *f* 3000 per ton waterverplaatsing en een waterverplaatsing van 220 ton, kan men de kosten van aanschaffing stellen op *f* 660.000 per vaartuig zonder de torpedo's, of op *f* 700.000 in totaal.

B. Jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot.

Bij een berekening van de jaarlijksche bedrijfskosten van de vloot dienen in de eerste plaats in aanmerking te worden genomen de directe bedrijfskosten der schepen in Indië, waaronder zijn te verstaan:
1e. traktementen en soldijen;
2e. voeding;
3e. dokken en herstellingen;
4e. brandstofverbruik;
5e. verbruik inventarisgoederen (inclusief stoomoliën);
6e. munitieverbruik.

Het totaal der directe bedrijfskosten in Indië is te stellen op een bedrag van ruim *f* 11.000.000.

Behalve met de directe bedrijfskosten moet echter ook rekening gehouden worden met de in Indië vallende indirecte bedrijfskosten zooals:
1e. de kosten van het Departement der Marine te Batavia;
2e. de kosten der 10 pct. reserve aan personeel;
3e. de kosten van het arsenaal;
4e. reis-, verblijf en transportkosten;
5e. een deel der kosten van de gouvernements-brandstofdepôts;
6e. de kosten der werving en opleiding van inlandsche schepelingen;
7e. de kosten van overvoer van en naar Nederland;
8e. de kosten der geneeskundige verpleging, diversen enz.

Het totaal der exploitatiekosten in Indië bedraagt rond *f* 14.000.000.

Deze berekeningen geven echter geen juist beeld van de werkelijke kosten eener Zeemacht ter sterkte van het in Indië gestationneerde deel, omdat daarin niet zijn begrepen de kosten van het algemeen beheer in Nederland en evenmin die van de opleidingen en pensioenen en van de rijkswerven in het Moederland, welke kosten tot dusverre zijn begrepen in de marine-uitgaven, die geheel ten laste van de Staatsbegrooting komen.

Behalve de jaarlijksche uitgaven voor het deel der vloot in Indië, zullen alle overige directe en algemeene bedrijfskosten der Zeemacht, waaronder begrepen die voor de vloot in het Moederland, tot en met het jaar 1926, d. w. z. tot aan het oogenblik, waarop het eerste groote pantserschip voor het vlootverband in het Moederland beschikbaar komt, *f* 12.700.000 bedragen.

Van af het jaar 1927 zullen de laatstgenoemde uitgaven vermoedelijk nog wat stijgen, om verder stationnair te blijven van af het jaar 1935, d.w.z. van af het oogenblik, waarop het aantal groote schepen in Nederland tot 4 is gestegen.

C. Kosten van de vlootbasis.

Hiervan is het bedrag te stellen op *f* 5.905.000.

D. Kosten van de verdediging te land.

Zooals reeds gebleken is rekent de Staatscommissie bij de eventueele tenuitvoerlegging van hare plannen niet op hoogere kosten voor het leger; integendeel wees zij den weg om tot belangrijke bezuiniging te geraken, als dit noodig mocht blijken.

De permanente verdedigingswerken te land zullen echter, vooral in verband met de noodzakelijke bevestiging van de vlootbasis, aanzienlijke uitgaven vereischen.

De kosten van elk der forten op de eilanden Edam en Haarlem worden, indien bodemvoorzieningen en fundeeringswijze geen buitengewone uitgaaf vorderen, geschat op *f* 8.000.000, bij eene

hoofdbewapening van 4 kanonnen van 30.5 c.M. L. 50.

Alhoewel de Staatscommissie zich niet kan uitspreken over hetgeen bovendien nog noodig zal zijn voor de derde versterking ter verdediging van den Noord-Oostelijken toegang tot de reede van Batavia, heeft zij gemeend daarvoor toch een ruim bedrag te moeten uittrekken, aangezien zoowel een fort op de St. Nicolaasdroogte als een drijvende batterij aanzienlijk meer zullen kosten dan een der forten op bovengenoemde eilanden; mitsdien wordt voor deze derde versterking gerekend op een bedrag van *f* 11.000.000.

De voorzieningen tot afsluiting en verdediging van den havenmond te Tandjong-Priok worden geraamd op *f* 250.000.

De kosten van de verwapening der kustbatterijen bij Soerabaja, Tjilatjap en Sabang, worden geraamd op *f* 2.385.000.

Resumeerende bedragen dus de uitgaven voor de te maken nieuwe en te verbeteren bestaande verdedigingswerken: totaal *f* 29.635.000.

(Wordt vervolgd.)

Uit de O.-I. Mail.

Pestbestrijding. 20 October j.l. arriveerde te Soerabaja de heer Van Gorkom, souschef van den burgerlijk geneeskundigen dienst, tot het houden van besprekingen over de pestbestrijding met dr. Terburgh. Ook melden de Ind. bladen, dat er sprake zou zijn van de oprichting eener muur tegen de verspreiding der ratten.

Troebelen op Flores. Daaromtrent vermeldt de Mak. Crt. o.m.:

„Donderdag 2 Oct. werd een patrouille gewapende politiedienaren overvallen in een kampong, gelegen op ongeveer drie uur afstand van Larantoeka, waardoor deze patrouille 7 dooden en één gewonde bekwam.

De civiel gezaghebber van Larantoeka, Heiligers, was zelf op patrouille, zoodat het niet te verwonderen is, dat te Larantoeka bij het vernemen van het rampzalige bericht, een paniek ontstond. Gevreesd werd, dat Larantoeka zou worden afgeloopen en alle Europeanen en christenen vluchten in de missie. Een motorboot werd gezonden naar het nabijgelegen eiland Andoenara, vanwaar nog denzelfden dag luitenant De Vries met 3 groepen infanterie, totaal 45 man, arriveerde. Luitenant De Vries trok er direct op uit, doch werd zwaar beschoten door de opstandelingen, nu nog 5 karabijnen en een groot aantal patronen sterker. Hij bracht den vijand zware verliezen toe en bekwam 6 gewonden, waaronder zwaar een Europeesch fuselier.

Met zekerheid wordt beweerd, dat de bevolking door een heidenschen priester is opgezet. Naar dezen opruier wordt thans gezocht.

Pastoor Hoeberechtse, die 's morgens vóór den overval de opstandige kampong had bezocht, had niets verdachts bemerkt, hetwelk er op wijst, dat de overval vooraf goed beraamd was".

Het gewestelijk bestuur seinde half Oct.:

Ook onrust verwacht op Lomblem, waar kampong Lelowerang geheel verlaten, vrouwen en kinderen in gebergte gevlucht.

Dertien dezer assistent-resident, troepencommandant, officier van gezondheid met drie brigades versterking van Endeh naar Larantoeka vertrokken per Pelikaan. Resident toevallig 15 dezer met militairen commandant per Zeeduif naar Adonare, Lomblem, vertrokken.

Vermoedelijke oorzaken belasting betalen en verrichten heerendienst.

Zuid-Nieuw-Guinea. Met 1 Oct. j.l. is het zelfstandig gewest Zuid-Nieuw-Guinea als zoodanig opgeheven en als afdeeling toegevoegd aan de residentie Amboina.

Ten einde een meer intensief bestuurstoezicht aldaar mogelijk te maken, zullen ook op enkele westelijk van Merauke gelegen kustplaatsen, bestuursposten worden gevestigd. Vermoedelijk zal met de aanstelling van een civiel gezaghebber en een inlandschen posthouder kunnen worden volstaan.

Lezing over S. I. De Loc. deelt mede, dat 19 October voor de vereeniging „Mangoen Hardjo" een lezing werd gehouden door dr. Radjiman van Solo over de S. I. Hij nam stelling tegen de S. I. en betoogde de noodzakelijkheid van het behoud der afscheiding der prijaiklasse en van het volk. Er was veel debat, ook door den president der afdeeling der S. I.

Vrouwelijke leerlingen der Inlandsche kweekscholen. — „Javaan" schrijft aan De Javabode o.m.:

Om ter aanmoediging van het bezoek van leerlingen aan de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers, evenals den mannelijken leerlingen, ook aan de vrouwelijke een toelage te verleenen, zou zeker een maatregel zijn, door de inlanders ten zeerste geapprecieerd. Daardoor toch zal het mogelijk worden gemaakt, dat aan den wensch der inlandsche ouders, om hun dochters, door vrouwelijke onderwijskrachten, de noodige kennis te doen bijbrengen, zal worden tegemoet gekomen. Reeds sedert enkele jaren heeft men in de inlandsche wereld de behoefte aan een vak-opleiding voor de inlandsche meisjes gevoeld. De weinige voorbeelden van inlandsche vakvrouwen zijn den ouders zeer bemoedigend geweest. De inlandsche ouders vreesden eerst, dat door de ontwikkeling der vrouw deze heel haar leven ongelukkig zou zijn, wijl ze moeilijk aan een passenden man zou komen. De bestaande voorbeelden hebben de conservatieve ouders nu echter goedsmoeds naar school doen zenden.

De meisjes, die zich hebben bekwaamd in een bepaald vak, waaraan de inlandsche bevolking thans reeds behoefte heeft — de inlandsche onderwijzeressen en vroedvrouwen b.v. — verdienen nu haar eigen brood tot verlichting der ouders.

Een nieuwe school te Soekaboemi. Omtrent de inwijding van het nieuwe gebouw der Gouvernements Inl. school der 1e klasse, staande op Benteng, lezen wij: 's Morgens om acht uur werden de kinderen opgesteld bij de oude school. Na de ontploffing van een petassanbom op het erf, zette de stoet zich in beweging: voorop de muziek van de Societeit, daarna een drager van den voor deze gelegenheid benoodigden karbouwenkop en dan, onder geleide der Hollandsche en Soendaneesche onderwijzers, de meisjes en de jongens der school. De optocht bewoog zich over het erf van den assistent-resident en van den patih; daarna langs de Wilhelminastraat, Societeit en Missigit en zoo langs den Buitenzorgschen weg naar de school. Door de meisjes-leerlingen en met behulp van eenige Soendaneesche dames werden de matjes op den vloer gelegd. Het was een interessant gezicht, het vroolijk, opgewekt gedoe dier netjes aangekleede kinderen te zien. Nadat de wedana een korte toespraak en de toekangdoa van Benteng den zegen had uitgesproken, begon de maaltijd.

Eindelijk werd de kop van den karbouw achter de school begraven en om 12 uur ongeveer ging men huiswaarts.

Suriname.

Bij haar bericht omtrent de gratie voor den redacteur van De West merkte de N. R. Ct. van 10 November op:

„De gouverneur van Suriname heeft de gelegenheid gevonden voor een edel gebaar. Begrijpen wij het goed, dan heeft baron van Asbeck met de ingestelde vervolging niets beoogd dan te doen uitkomen, dat het geschrijf tegen zijn persoon in De West beleedigend was, en tevens, dat hij geen openbaar onderzoek schuwde. De gedachte aan een soort wraakneming schijnt den gouverneur van Suriname vreemd te zijn geweest; hij heeft onmiddellijk nadat de rechter bepaald had, dat den heer Kraan een vrijheidsstraf zou moeten worden opgelegd, na ingewonnen bericht van den rechter, die het vonnis wees, gebruik gemaakt van 's gouverneurs recht van gratie, voordat de veroordeelde een verzoek daartoe had kunnen indienen, gesteld, dat hij het plan daartoe had, hetgeen wij niet kunnen veronderstellen"......

De motieven van Baron van Asbeck voor de vervolging van den heer Kraan en voor zijn „edel gebaar" zijn ons niet duidelijk. Verstandiger ware het geweest den rechter buiten de zaak te houden, in het bijzonder met het oog op de huidige samenstelling van het Hof. Dan was van zelf het „edele gebaar" uitgebleven. Er zal wel niemand in de kolonie geweest zijn, die meende, dat de Gouverneur „een openbaar onderzoek schuwde". De afwezigheid van vrees voor een openbaar onderzoek behoefde niet door een strafvervolging te worden aangetoond.

Wat men Baron van Asbeck moge ten laste leggen, erkend moet worden, dat hij zorgt voor den noodigen humor. Eerst zijn beslissing, dat Mr. Visser niet deugde voor president van het Hof, maar nog goed genoeg was om als lid te fungeeren. En nu zijn „edel gebaar". In ons nummer van 6 November deelden wij de gronden mede, waarop de redacteur van De West de candidatuur voor de Koloniale Staten meende te moeten aanvaarden. Aan het slot van zijn artikel verklaarde de heer Kraan, dat hij, zoodra de buitengewone omstandigheden, die hem dwongen de candidatuur te aanvaarden, verdwenen zouden zijn, onmiddellijk zou aftreden als Statenlid. Hij achtte zich n.l. niet in staat om de functiën van redacteur en van Statenlid beide gelijktijdig naar behooren te vervullen en gaf de voorkeur aan zijn werkkring van journalist.

De heer Kraan is gekozen tot lid der Staten en... door het Hof veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf. Maar nu sluit de Gouverneur de poorten van de gevangenis niet achter, maar vóór hem; met „edel gebaar" doet Baron van Asbeck een der omstandigheden verdwijnen, die den heer Kraan bewogen hebben het lidmaatschap der Staten te wenschen. Naar onze meening zal de heer Kraan nu moeten aftreden als lid der Staten. Als journalist kan hij voor de kolonie nuttiger werk verrichten dan in het vertegenwoordigend lichaam. Zijne beschouwingen over landbouw zouden wij niet gaarne missen. Zoo b.v. zijn hoofdartikel: „Wat de landbouw behoeft" in het nummer van 28 October.

Het slot van dit artikel volge hier:

......„De groote drawback is op dit oogen-k: gebrek aan fondsen om de bestrijding der ziekte ulloten) toe te passen op plantages en gronden. zijn maar weinige ondernemingen, die de midden hebben om de zwaar geteisterde cacaocultuur hernieuwde productiviteit te brengen.

ls het geen anomalie, dat in een landbounde kolonie tot dusverre geen landbouwcrediet taat?

Het is een van de ernstigste grieven der bevolg, dat bestuur en opperbestuur tot dusverre den g niet hebben weten te vinden, om de oprichg van een cultuurbank voor Suriname te verzeren.

En als er iets is, waardoor de nieuw opgetren regeering een praktisch blijk kan geven van re belangstelling voor de welvaart der kolonie, n is het door de spoedige oprichting van een beorlijke landbouwbank".

***

In dit verband schrijven wij uit de voortreffelijke le van den heer Kröller bij de opening van de derlandsche Handelshoogeschool — zie N. R. van 8 November, Avondblad A — deze zinsneover, om er een korte opmerking aan vast te oopen:

.......„En nog zeer onlangs hebben wij kunnen en, voor welken puzzle onze kooplieden, bankiers reeders gesteld worden nu hunne medewerking de oplossing van het vraagstuk der opheffing zer West-Indische koloniën wordt ingeroepen"...

Wij willen voor Suriname hopen, dat kooplieden, nkiers en reeders bij het oplossen van den „puzzle" llen uitgaan van den wensch om geld te verenen en zich niet zullen laten leiden door het rlangen om onze West-Indische koloniën „op te ffen", hoe loffelijk dit ook zou zijn.

***

De West van 17 October bevat een hoofdartil „Het drinkwatervraagstuk". Na te bben medegedeeld, dat men in Demerara naar wa- geboord en op groote diepte water gevonden heeft p 560 voet is in Augustus j.l. te Georgetown een el aangeboord, die 1.300.000 gallon water per dag levert), vervolgt het blad: ....„Men is — zoo s zich laat begrijpen — in Demerara enthousiast er dit overweldigend succes. En nu is men bezig n tweede wel te boren, waardoor men het drinkatervraagstuk voor Georgetown volledig hoopt te bben opgelost.

Hetzelfde vraagstuk heeft in Suriname heel wat ofdbrekens gekost, sedert tientallen van jaren, zoo et sedert eeuwen.

Zou het nu niet de moeite waard zijn, om eens informeeren, of de deskundige, die met zooveel cces de boring in Demerara heeft verricht, voor ld en goede woorden te vinden zou zijn om hetelfde te beproeven in Suriname?"

***

Onder het hoofd „Een afgrijselijk draa" schrijft De West van 28 October:

„Door eenige visschers van de Motkreek is Vrijdagnacht een Indiaan gebracht op het politiestation onstantia, waar die Indiaan een afgrijselijk veraal heeft gedaan van zijn wedervaren met drie ransche déportés.

Hij verklaarde Josef te heeten en woonachtig te ijn op Langa Man Kondre bij Galibi aan de Maowijne.

Op een middag kwamen daar drie Franschen, die em verzochten — en ten slotte dwongen — om en over te zetten met zijn visschersboot. Zij verlaarden naar St. Laurent (het Fransche strafetalissement) te willen gaan. Maar onder weg wenden zij het roer en zetten koers naar zee, den Indiaan zijns ondanks medenemende. Den ganschen acht zeilde men door, en bij het aanbreken van en dag werd de Indiaan over boord gesmeten, in ee.

Een geoefend zwemmer zijnde, heeft de Indiaan an des morgens zes tot des namiddags drie uur eworsteld tegen den dood in 't water, nu eens wemmend, dan weer drijvend. Eindelijk gelukte het em den wal te bereiken en zich langs het strand oort te sleepen, tot hij des nachts om twee uur e visschers aan de Motkreek bereikte, die hem enige dagen later naar Constantia brachten.

De Indiaan heeft het leven gered, maar zijne bezittingen (boot, geweer, zeilen, enz.) verloren.

Het spreekt van zelf, dat scherp wordt uitgezien m de drie onmenschen te ontdekken. Het geval zal an de reputatie van déportés in Suriname zeker eel kwaad doen, hoewel het natuurlijk onbillijk zou ijn om alle déportés naar deze onmenschen te beordeelen".

***

In hetzelfde nummer lezen wij, dat de Gouverneur zijn goedkeuring heeft gehecht aan het vrijsprekend vonnis van den krijgsraad in de zaak-Meijnema.

„Daarmede — schrijft het blad — is deze zaak elukkig uit de wereld!

Wij hebben nooit begrepen, waarom militaire zaken altijd geheim moeten worden behandeld. Maar door de zaak-Meynema is ons een licht opgegaan. De geheimzinnigheid moet waarschijnlijk mede dienen, om de belachelijke onbeduidendheid van sommige zaakjes te verbergen, die het licht der openbaarheid niet best zou kunnen verdragen. Misschien vinden wij nog wel eens tijd en gelegenheid, om een tipje van den sluier op te lichten en de „gewichtigheid" in het juiste licht te stellen van de zaak, die — Heere, wees ons genadig — een dossier van 70 stukken heeft gevuld.

De ernstige zenuwzieke is door deze zaak nogal gelukkig heen gerold.

Blijft nu af te wachten, wat bij nader onderzoek in Nederland van zijn verschrikkelijke zenuwoverprikkeling overblijft.

Want — men zou het haast vergeten — officieel is de heer Meynema nog altijd zóó ernstig ziek, dat hij deswege door den gouverneur moest worden ontheven van zijn detacheering.

Die ontheffing blijft van kracht, en den heer Meynema is aangezegd om hedennacht naar Nederland te vertrekken...... „wegens ziekte".

***

Het blad Suriname bevat het Advies van den Raad van Bestuur omtrent de vraag, of het garnizoen van Suriname moet worden opgeheven en omtrent het ontwerp tot wijziging van het Regeerings-Reglement, uitgebracht ingevolge verzoek van den Minister van Koloniën, gedaan bij brief van 5 December 1911 Afd. B, No. 33—584.

De mededeeling van het een en ander uit dit advies moeten wij tot ons volgend nummer uitstellen.

***

Naar aanleiding van een artikel in De Surinaamsche Bode schreven wij in ons vorig nummer: „gelukt het den gouverneur de rol te laten spelen van beschermer van „het volk", dan zou men kunnen beleven, dat l'histoire se répète".

In De Surinaamsche Bode van 22 October vinden wij nu een vertaling van een ingezonden stuk uit het in het Neger-Engelsch verschijnende blaadje (van denzelfden uitgever), het „Sranam Volksblad"; wij lezen daarin: ....„We zien in hem (den gouverneur n.l.) een Vader, die door den Heere God tot ons is gezonden. Alle creolen moeten het beseffen en zóó arbeiden, dat de gouverneur meer en meer liefde voor ons en voor het land kan gevoelen"......

De redacteur-uitgever teekent daaronder aan:

„Dat schrijven levert het bewijs, welke eervolle plaats in 't hart van landbouwers enz. door gouverneur Baron van Asbeck, door zijn alleszins waardig optreden, reeds is veroverd.

Wij vinden 't daarom bijzonder wijs en voorzichtig van de red. van het Sranam Volksblad daar ZIJ de volksklasse niets van 't gekef tegen den gouverneur door zekere zijde heeft medegedeeld. Wie weet, wat er zooal kon of zou gebeuren!"

Deze laatste woorden hebben wij gespatieerd.

Het is te hopen, dat Baron van Asbeck genoeg beleid en doorzicht zal hebben om de rol, die hem door De Surinaamsche Bode wordt toegedacht, niet te aanvaarden.

Curaçao.

De Curaçaosche couranten behelzen dit maal weinig nieuws; alleen zijn allen, behalve de min of meer officieele Curaçaosche Courant, vol over het ontstemmende bericht, dat het stationschip voor goed weggaat.

We zullen in 't kort hier laten volgen, wat zij over de zaak zeggen.

De Wekker schrijft o.a.:

„Wat zal er van het station voor draadlooze telegraphie worden, als het stationsschip voor goed weggaat? Zijn er hier technisch onderlegden, die de plaats kunnen innemen van de telegrafisten van het stationsschip?

Wij vermeenen hiermede voldoende redenen te hebben aangevoerd, waarom het station in onze wateren behoort te worden gehandhaafd".

***

Hoewel we ons goed kunnen voorstellen, dat de draadlooze telegrafie het stationsschip zeer zal missen, en de bedoeling van De Wekker goed is, zoo had zij toch beter gedaan met dit argument niet aan te komen; dit maakt slechts een verkeerden indruk in het Moederland. Het stationsschip in de Caraïbische zee is dringend noodig om onze Souvereine rechten tegenover vreemden te handhaven, en de inwendige rust op de Antillen en in Suriname te verzekeren, doch het in orde houden van het station voor draadlooze telegrafie behoort minder tot den werkkring der Marine, al spreekt het van zelve dat, als zij aanwezig is, gaarne hare diensten daartoe geeft.

***

De Vrijmoedige geeft het volgende als hare meening te kennen:

Wij zijn het volkomen eens met hetgeen de geachte collega's hebben neergesteld aangaande het betreurenswaardig voornemen, om het station in de Caraïbische Zee op te heffen. Hunne redeneeringen dienaangaande zijn eene getrouwe afspiegeling van hetgeen door het denkend publiek aangevoerd wordt om den te bejammeren maatregel als hoogst ondoelmatig te bestempelen.

Wij sluiten ons aan bij die collega's en onder-

schrijven de door hen tegen den maatregel geopperde bezwaren.

't Is te hopen, dat bedoelde maatregel van voorbijgaanden aard moge zijn!

Naar wij vernemen, zullen uit de kolonie adressen aan den Minister van Marine worden gezonden, verzoekende, om het station in de Caraïbische Zee niet op te heffen".

⁂

Verder in 't zelfde blad eene ontboezeming in Kollewijnsche spelling van een inzender, die gelukkig optimistisch eindigt.

„Hoofdzakelik voor deze eilanden is 't een gevoelig verlies te noemen, dat er voortaan geen stationschip meer hier naar toe gezonden zal worden. Men schat 't geldelik verlies op pl.m. 3 ton 's jaars, om niet te spreken van de waarborg tegen guardacostas en anderen overlast van de buren. Dat de bovenwindseilanden desnoods Suriname geen stationschip noodig hebben, is tot daaraan toe; maar Curaçao, Aruba en Bonaire, vooral nu het Panamakanaal openkomt? De minister kan verzekerd zijn, dat de geheele kolonie en het stationschip, behalve misschien het scheepsvolk, erg ontsticht is over die maatregel, tenzij...... het in wording zijnde slagschip, waarvan de Koningin met een zucht in haar troonrede gewag maakte bestemd is om Nederland waardig te vertegenwoordigen in de Caraïbische wateren tegenover Chili en Peru, nu het Panamakanaal openkomt, want één Dreadnought is tegen Engeland dwaasheid, in de Indische wateren één Dreadnought tegen Japan even grote dwaasheid. Daarom, mensen, wanhoopt niet. Als we weer een stationschip krijgen, dan is het die Dreadnought; als Curaçao niet in de tussentijd overgedaan wordt aan Amerika".

⁂

Naar aanleiding van ons bericht in ons blad van 23 October j.l. over de terugroeping van het stationschip, schrijft in de Nederlander een belangstellende, die ons niet onbekend voorkomt en, als ons vermoeden juist is, gewichtige betrekkingen in Suriname bekleedde:

„De bedoelde beslissing mag, indien zij werkelijk genomen is, en dat schijnt inderdaad zoo te zijn, wel eens in breeder kring onder de oogen worden gezien.

Sedert een tiental jaren is in West-Indië een kruiser gestationneerd, die de beide tevoren in Suriname en op Curaçao aanwezige kleinere stationsschepen heeft vervangen. De kruiser heeft feitelijk te Willemstad (Curaçao) zijn hoofdverblijf, maar bezoekt op geregelde tijden de kolonie Suriname en vertoont verder ook onze vlag in de Staten en vreemde koloniën, behoorende tot West-Indië of de Noordelijke kust van Zuid-Amerika. De aanwezigheid van een dergelijk oorlogsschip in West-Indië is om verschillende redenen voor Nederland van groot belang.

In de eerste plaats voor het eiland Curaçao met zijn internationale haven, bron van allerlei verwikkelingen; met zijn lastigen nabuur, het roerige Venezuela, en met zijn moeilijke verbindingen met de andere eilanden van hetzelfde gouvernement, Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba, elk weder met een eigenaardige bevolking, die weinig belangen met die der andere eilanden gemeen heeft. De aanwezigheid van een oorlogsschip ter plaatse kan een levensbelang zijn, zoowel ter handhaving van de rust naar buiten als van de inwendige rust.

Maar ook, welke een onafwijsbare eisch voor veiligheid en rust levert de aanwezigheid van een oorlogsschip in de West-Indische wateren ten aanzien van de kolonie Suriname met haar groote, vreemde bevolking.

Wat kan een compagnie infanterie en een handjevol gewapende politie doen tegenover b.v. eenige duizenden ontevreden Br.-Indische koelies, die hun leven lang vreemd blijven aan onze instellingen en gewoonten en toch zich hebben te onderwerpen aan onze op Europeesche leest gevormde wetgeving, of wel tegenover honderden gekleurde Britsche onderdanen, van de naburige eilanden gekomen om in onze kolonie bij goud- en balata-industrie een bestaan te vinden.

Thans kan de gouverneur van Suriname telegrafisch de hulp van het oorlogsschip ontbieden en in enkele dagen op die hulp rekenen. Moest uit Nederland hulp komen, dan zouden daarmee eenige weken gemoeid zijn, en de komst ware dan zeker te laat. „Prevention is better than cure", zeggen de Engelschen, en zij passen dat ook op dit gebied in hun koloniën toe. Of meent men soms, dat de Engelsche koloniën, of zelfs de Fransche koloniën in West-Indië niet beschermd worden door oorlogsschepen?

En een dergelijke ontblooting van een noodig verdedigingsmiddel of beschermingsmiddel wil men gaan doorvoeren, nu West-Indië door de opening van het Panamakanaal meer dan ooit de aandacht trekt en ook meer dan ooit menschen zal trekken!

Men verzinne toch goed voor men begint.

En Nederland bega toch niet de onherstelbare onvoorzichtigheid om op een tijdstip, waarop om gelijke redenen voor Ned.-Oost-Indië een vloot van dreadnoughts wordt noodig geacht, aan Ned. West-Indië te ontnemen den eenigen kruiser, welke dan nog de aloude, alom bekende Nederlandsche vlag over den Oceaan doet waaien.

Nederland wake!"

⁂

In De Wekker lezen we:

„Naar wij uit goede bron vernemen, zal prof. dr. J. Kraus, civiel-ingenieur, naar alle waarschijnlijkheid op zijn a.s. heenreis naar of terugreis van Lima, Peru, het eiland Curaçao bezoeken".

Dit bezoek zouden we zeer toejuichen in het belang der havenverbetering. Prof. Kraus wil dan misschien adviseeren, op welke wijze de havenmond verbreed moet worden, nu de zandzuiger daarvoor niet in staat blijkt.

⁂

We vernemen, dat er ernstige plannen bestaan om krachtige lichten te plaatsen op de N.-W.-punt van Aruba en op de Noordkust van Bonaire.

Met het oog op de te verwachten meerdere scheepvaartbeweging zijn deze plannen uitstekend en toont Nederland zijne internationale plichten te begrijpen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Onafhankelijkheidsfeesten zullen ook te Makassar gevierd worden; het voornemen bestond om dan Alfoersche krijgsdansen door Amboneezen en Menadoneezen te doen uitvoeren. Nu moet ge weten — alzoo de Pembrita Betawi — dat zulke dansen alleen dàn goed uitgevoerd kunnen worden en tot hun recht komen, als de dansers zoo goed als naakt er aan deelnemen. Hoe rijmt ge dit met Christelijkheid en zedelijkheid? zoo vraagt het blad. Wat moeten de Mohamedanen er van denken? Zijn er dan geen andere vermakelijkheden, geen andere dansen te bedenken, die daarvoor in de plaats gesteld kunnen worden en waardoor het zedelijkheidsgevoel, zoowel van Christenen als andersdenkenden niet gekwetst zou worden?

Sarikat Islam-aangelegenheden. — Ik zal de plank wel niet ver missiaan, alzoo iemand in de Pantjaran Warta, als ik beweer, dat het voor de Sarikat Islam al moeilijker en moeilijker wordt om zich er door heen te slaan, daar zij bestookt en belaagd wordt door kwade geesten, die met zilver en goud gegalonneerde petten rondwaren. En toch, de S. I. verdient deze behandeling niet; zij beoogt niets slechts; maar 't zijn die domme Inlandsche ambtenaren met garnalenhersens in hunne hoofden, die van de S. I. een geheime vereeniging hebben gemaakt met geheimzinnige en z.g. „kwade" bedoelingen. Ik zal 't niet ontkennen, dat er onder de leden van de S. I. velen zijn, die dingen hebben gedaan, welke niet oirbaar, niet in den haak waren, maar daarom niet op rekening van de Vereeniging gesteld mochten worden. Deze leert hare leden niet om slecht te wezen; integendeel, zij wil 't goede. Menschen met gezond oordeel kunnen haar niet ten laste leggen, dat zij gevaarlijk (djahat) is, dat zij een „geheime" vereeniging is, die nog wel tegen de Christenen gekant is, enz. enz. Onder de Europeesche ambtenaren en ingezetenen zijn vele verstandige en ontwikkelde menschen, die ons, S.-Islammers, beter begrijpen; in den laatsten tijd ontvangen wij meer steun en waardeering van andere naties. Waarom dan die tegenkanting, die tegenwerking van de zijde onzer eigen hoofden? Wie op Java zou 't niet weten, dat 't Javaansche volk nog zoo lamlendig en vreesachtig is, dat het als de ondervonden behandeling nu niet al „te erg" (sic) is, zijn mond niet durft openen, zijn stem niet waagt uit te brengen? Recht en gerechtigheid heeten reeds lang in dit land gevestigd te zijn, maar Kromo weet 't niet of is nog te dom om 't te begrijpen. De prijajies (inlandsche ambtenaren) beschouwen en behandelen den „wong tjilik" (kleinen man) nog steeds als een stuk speelgoed, zijne vrouwen en dochters als voorwerpen, waaraan hebzucht en wellust bot gevierd kunnen worden. Kromo moet planten, maar een groot deel van de opbrengst van zijne gronden moet hij aan anderen afstaan. Om geen jalousie op te wekken, mag hij zich niet mooi kleeden. Evenmin kan hij mooie goederen in zijn huis bezitten. Heeft hij die toch, dan worden duidelijke toespelingen gemaakt, dat die voorwerpen niet bij hem, maar bij den djoeragan (chef) wedono of patih thuis behooren. Het doet ons werkelijk leed, dat de kleine man nu nog van alle kanten (sana, sini) gedrukt en geknepen wordt. Gelukkig, dat het N.-I. Gouvernement door zijne ambtenaren laat zorgen, dat hij niet heelemaal in de verdrukking komt. Maar vele Europeesche ambtenaren weten niet alles, wat er in de dessas gebeurt, zijn nog niet goed op de hoogte van de nooden en behoeften der bevolking. En daarbij komt, dat hun, van den beginne af aan, zand in de oogen wordt gestrooid door de Inlandsche ambtenaren en zij worden met zoovele andere werkzaamheden overladen, dat zij geen tijd hebben om naar behooren tegenover den kleinen man hun plichten te vervullen. Maar de Inlander, al is hij ook nog zoo arm en dom, blijft een mensch en komt langzamerhand toch wel op de hoogte van zijn rechten en verplichtingen. Hoe klein de mier ook is zij kan vinnig bijten, als zij geplaagd wordt. Daarom is 't best te begrijpen, dat de Inlandsche ambtenaren over het algemeen al'es behalve gerust zijn over het optreden van de S. I. en de beweging, door haar veroorzaakt. De mensch wordt in den Javaan wakker geroepen, die dan niet langer behandeld wil worden als in den tijd van Brawidjaja of Padjadjaran. De Europeesche ambtenaren willen over het algemeen in deze wel ten goede

meewerken. Maar de Inlandsche ambtenaren met hunne garnalenhersens gaan niet volgens hunne instructies te werk. Nog niet lang geleden, zoo vertelt de schrijver, kwam ik te Indramajoe om een exemplaar van de nieuwe statuten van de S. I. te ontvangen, die aan het bestuur moesten worden aangeboden. Op een kruispunt der wegen, vóór het hotel, waar ik was afgestapt, werd op den avond van mijn komst een wacht gehouden van vier gewapende politiedienaren. En telkens, wanneer toevallig 4 of 5 Inlanders daar bij elkaar kwamen, werden zij weggejaagd. Wat was de bedoeling van die wacht en die bewaking? Als ik werkelijk zoo'n slecht sujet was of met slechte bedoelingen nwege de S. I. op reis was gegaan, dan zoude de politie van Batavia mij reeds lang hebben opgevat. Daar is de politie duizend maal beter dan hier met zijn stummelachtige ambtenaren. Zoo lang ik in het hotel logeerde — gedurende welken tijd ik mijn vriend Hadji Tajib bezocht — werd ik door de politie niet lastig gevallen. Maar o wee! toen ik de terugreis maakte: Hadji Tajib bracht mij tot aan de halte Djatibarang. Terugkeerende werd hij bij de halte Lobener door drie politie-agenten opgewacht en gepakt. Te Pasar Indramajoe aangekomen, stond de mantri politie reeds klaar met de noodige oppassers en de dessapolitie, om hem voor den Patih van Indramajoe te brengen. Hij werd beschuldigd van samenkomsten en vergaderingen zonder vergunning van het Bestuur gehouden te hebben. Een proces-verbaal van voorloopig onderzoek werd opgemaakt. Nu vraag ik u af: hoe kan er sprake van een vergadering geweest zijn? Wie was de president, wie waren de sprekers van deze vergadering? Als een assistent-resident of ander ambtenaar de plaats verlaat en vrienden, kennissen of familieleden brengen hem weg, dan heeft er aan den trein natuurlijk ook een samenkomst plaats. Noemt men dit dan een vergadering? Ik kan mij niet begrijpen, hoe men zoo'n groot misbaar kan maken. Alsof er een moordpartij heeft plaats gehad! Iedereen weet toch, wie Hadji Tajib is, en waarvoor hij voor een kort oogenblik de plaats verlaten had. Eén oppasser of een politiedessa was toch voldoende geweest om hem te roepen, als de Patih hem spreken wilde. Op een anderen dag had men hem ook kunnen laten komen, als men inlichtingen van hem had willen hebben. Maar de Patih had gehoord, dat ik te Indramajoe was gekomen en natuurlijk waren het „kwade bedoelingen", die mij daarheen dreven. De houding der politie was zóó, met geen ander doel dan om de S. I. in een slecht daglicht te stellen. Gelukkig, dat Indramajoe nu, als ik mij niet vergis, in den heer van der Meer een assistent-resident heeft, die er een gezond oordeel op na houdt. Hij stond te Batavia héél goed aangeschreven. Aldus besluit schrijver.

De Pembrita Betawi meent echter, dat de tegenwerking en verdachtmakingen, welke de S. I. hier en daar ondervindt, niet geheel op rekening van de Inlandsche ambtenaren gesteld mogen worden. Men steke de hand eens in eigen boezem! Ergens op een plaatsje T. werd naast een afdeeling van Boedi Oetomo er óók een van de S. I. opgericht. In 't begin ging het met B. O. nog al goed. Een toko werd opgezet, maar al spoedig ging deze zaak achteruit en men begon minder goed over deze afdeeling van B. O. te spreken. In het Bestuur kwamen telkens andere personen, die niet altijd de geschiktsten bleken te zijn. Want de gemaakte regelingen lieten veel te wenschen over. Er kwam langzamerhand een groote achterstand in de betaling der contributies; verscheidene leden, die reeds naar andere plaatsen vertrokken waren, stonden te T. nog als lid te boek. Allerlei onnoodig werk werd verricht. Wat heeft de B. O. te T. nog meer gedaan dan een toko oprichten? Wat werd er met de geïnde contributies gedaan? Waren er geen kinderen, die met verder voortgezet onderwijs voortgeholpen moesten worden? Andere afdeelingen hebben jongens naar de ambachtsschool te Semarang gezonden. Waren er te T. geen kinderen, die daarvoor in de termen vielen? zoo vroeg men. En wat de S. I. betreft, deze telde te T. vele leden, die niet zuiver op de graat bleken te zijn (koesoet) om niet te spreken van hen, die ongecontroleerd in de dessas rondloopen. Aan wie de schuld? Het bestuur had hierop moeten letten, maar deed niets en zorgde evenmin voor een goede administratie van de geïnde contributies en entreegelden. Alleen aan entrees moest, volgens berekening, een som van *f* 3500 ontvangen zijn. Deze gelden zijn niet verantwoord. Er werd verteld, dat de bestuursleden ze onder elkaar verdeeld hebben! 't Bestuur moet dit geld nu terugstorten in de kas van de afdeeling. 't Is te hopen, dat zulks gebeurt. Ook vordert het bestuur dadelijk bij de aanneming van een nieuw lid een entree van *f* 1.25. Het reglement zegt, dat *f* 0.50 gevraagd kan worden, 't aan de leden overlatende wie meer betalen wil. Het is hard, vooral voor de dessalieden, die palen ver moeten loopen om in de kotta te komen, *f* 1.25 te betalen. Het lidmaatschap komt hun zoodoende op *f* 3 te staan. Kan het hoofdbestuur dergelijke praktijken niet tegengaan? Zoo zijn er nog meer oorzaken van de minder goede appreciatie, die de S. I. bij het publiek ondervindt, welke in eigen tekortkomingen gezocht moeten worden, zonder van alles de schuld aan de Inlandsche ambtenaren te geven. Aldus het oordeel van laatstgenoemd blad.

Vooruitgang. De Pantjaren Warta en de Pembrita Betawi constateeren, dat er bewijzen genoeg zijn, dat de Inlander vooruit wil en in beschaving en ontwikkeling reeds vooruitgegaan is, dank zij den invloed en de bemoeienis der Hollanders en het door hen gegeven onderwijs. De nieuwe z.g. Hormatcirculaire is wel een blijk, dat de Regeering er mede accoord gaat en dat zij van den Inlander houdt. 't Is te hopen, dat de Europeesche ambtenaren er zich aan zullen houden. Maar zal het Inlandsch Bestuur er zich ook aan houden, de gegeven wenken opvolgen en ter harte nemen? Dit is zeer de vraag, zegt de Pantjaran Warta. De Inlandsche ambtenaar kijkt nog te laag neer op anderen, die niet in 's lands dienst zijn, op den partikulier-sadja; hij is bang de hormat en het gezag te verliezen. De hormat vooral, waarmee hij opstaat en naar bed toe gaat. Dit is reeds meer dan eens gezegd. De Regeering wil wel, maar het zijn hare ambtenaren, die de uitvoering van hare goede voornemens en plannen tegenhouden. En toch de vooruitgang van het volk is niet tegen te houden. De hormat voor de ambtenaren, die zich onbehoorlijk gedragen, gaat er uit — zegt de Pewarta Soerabaja. Laatst was er in de dessa Tjermee een feest. Er werd ook getandakt. En toen kwam er een mantri met een gegalonneerde pet op zijn hoofd. Hij liep trotsch heen en weer, een pauw gelijk. Hij keek niemand aan. De gasten begonnen hem uit te lachen en toespelingen te maken. De mantri werd boos en begon te schelden. Maar het duurde niet lang, of de dessalieden pakten hem beet en ranselden hem af. Weg, prestige! Zwaar verwond werd hij naar het ziekenhuis getransporteerd. Als de politie niet spoedig tusschenbeide was gekomen, zou hij zeker doodgemarteld zijn geworden!

WAT DE CHINEES VERTELT.

Orgaan der S. I. De Sinar Djawa deelt mede, dat het is overgegaan in handen van de S. I. te Semarang en dus het orgaan dier Vereeniging is geworden. Het zal drie keeren in de week verschijnen. Hoofdredacteur en mederedacteuren zijn respectievelijk Poespoadi Koesoemo, Mohamad Joesoep en Saleh Handowojo.

Zooals bekend, willen de Chineezen te Soerabaja een in het Maleisch geredigeerd blad uitgeven en daaraan den naam van „Tjhoen Tjhioe" geven. Het blad moet de belangen der Chineezen van N.-I. in het algemeen behartigen, die van Soerabaja in het bijzonder. Zonder onderscheid des persoons en met strikte onpartijdigheid zal er op misstanden gewezen worden, op onbehoorlijke gedragingen, op alles wat geen goed doet aan den naam der Chineezen. Aan den heer H. Borel, ambtenaar voor de Chineesche zaken, thans met verlof in Europa, werd gevraagd, of hij de leiding van dit blad op zich wilde nemen. Daarvoor werd hem een traktement van *f* 1000 's maands aangeboden. Volgens bericht moet de heer Borel hierop geantwoord hebben, dat hij uit hoofde van andere zaken niet dadelijk op dit voorstel kon ingaan. Maar nu is de tijding ontvangen, dat hij het aanbod heeft aangenomen en spoedig naar Indië zal vertrekken om zich op dit terrein der journalistiek te bewegen (Bintang Soerabaja).

Mohammedaansche Chineezen. Ditzelfde blad vernam kort geleden, dat drie Chineezen uit de dessa Prambon, distrikt Rengel, afdeeling Toeban, tot de Islam zijn overgegaan. Zij werden besneden en santris. Met een groot feest werd deze gebeurtenis in de dessa gevierd. 't Is wel te begrijpen, dat de Chineezen, die geïsoleerd in de dessas wonen, uit vrees voor de S. I., uit zelfbehoud, Mohamedaan worden. Dit is een gevolg van het doordrijven der S. I. De Chineezen worden bang gemaakt niet alleen, maar de S. I. wil ook wedijveren met het werk der zending. Wij begrijpen het heel goed, dat de Mohamedanen alles behalve ingenomen zijn met het fanatiek optreden der Christelijke Regeering. De aanvallen tegen deze politiek zijn niet ongegrond. De groote heeren mogen dit wel bedenken. De Chineezen in de dessas komen daardoor in het gedrang. Zoo besluit het blad.

Van Vreemde Koloniën.

Australische Statenbond.

Het nieuwe liberale ministerie heeft dadelijk koers gezet in eigen richting. Reeds de opening van het Parlement gaf iets nieuws. Volgens 't gebruik had de gouvern.-gener. de openingsrede moeten voorlezen, ditmaal is de eerste minister Cook zelf het programma komen uitspreken. Daarin wordt herziening aangekondigd van verschillende bestaande wetten, waarmede Australië naar 't schijnt, wat hard van stapel geloopen is. Het syndicaat der landbouwarbeiders zal buiten de rechtsmacht van het scheidsgerechtelijk hof worden gesteld; de moederrente zal beperkt worden tot de behoeftigen; de bondsspaarbank zal geen concurrentie blijven voeren met lokale instellingen; arbeiderssyndicaten zullen hun fondsen niet meer mogen bestemmen voor politieke doeleinden; en vooral zal de voorkeur ophouden,

waardoor aan leden der syndicaten voorrang wordt gegeven voor de vervulling van een open plaats in den publieken dienst. Afgescheiden hiervan, is het ministerie voornemens de maatregelen van nationaal belang, waaraan de voorgaande regeering haar krachten wijdde, te blijven bevorderen. Hieronder staan vooraan de transcontinentale spoorwegen van oost naar west en van noord naar zuid, de bevolking der tropische gedeelten en het scheppen eener zeemacht, in staat om den Zuidelijken Stillen Oceaan te domineeren. Verder wenscht de nieuwe regeering de bonden (trust e. a.) die vijandig staan tegenover de vrije ontwikkeling van den handel, te verplichten open kaart te spelen.

Tegelijk met deze berichten over de sociale politiek, bereiken ons mededeelingen betreffende de nationale verdediging.

Den 20en September had te Melbourne een groote revue plaats van 18000 cadetten, tusschen 14 en 18 jr., ingelijfd in 't district Melbourne, volgens de wet op de landsverdediging. Het aantal goedgekeurden was dit jaar 87 % van de ingeschrevenen, tegen 68 % in 't vorige jaar. Mag men de berichten en afgestoken reden gelooven, dan was de indruk allergunstigst.

Gaf de Statenbond in 1910—11 voor zijn verdediging ter zee bijna 1,5 millioen P. St. uit, voor 1912—13 is de som op bijna 2,5 millioen geraamd. 1 Juni j.l. telde het personeel van de vloot 3,400 man, tegen slechts 240 in 1910. De vloot heeft bijna de vastgestelde sterkte bereikt, op een zestal schepen van verschillende grootte na, die alle in aanbouw zijn.

Groot-Brittanië verheugt zich *niet* over dezen vooruitgang van de Austr. vloot. De admiraliteit van 't moederland heeft niet voldaan aan het verzoek om een sterk smaldeel in het Z. van den Stillen Oceaan te stationneeren en nu schijnt de Austr. Statenbond zich een eigen taak toe te denken, instede van zijn schepen onder de Br. admiraliteit te laten blijven.

De Duitsche Nieuw-Guinea expeditie.

Of 't tot een expeditie per bestuurbaren luchtballon naar de binnenldnden van D. Nieuw-Guinea zal komen? Geld wordt er reeds voor gevraagd. In afwachting van deze verkenning in vogelvlucht heeft de expeditie, die georganiseerd werd door de D. Koloniale Vereeniging, het Kon. Museum en de D. Regeering, haar taak volbracht en zijn de deelnemers op de thuisreis. Deze waren, zooals men zich zal herinneren, Dr. Stolle, de geoloog, als leider, Dr. Bürgers als arts en zoöloog, Dr. Roesicke en Dr. Thurnwald als ethnologen, Dr. Behrmann als geograaf, Ledermann als botanieker en kapitein Hollak als nautische leider. De mogelijkheid om spoedig tot ver in 't binnenland door te dringen en daar geruimen tijd rustig waar- en opnemingen te doen, is verkregen door een goed ingerichte stoomboot, met een kleine stoomspinasse, waardoor de Keizerin-Augusta-rivier hoog opgevaren kon worden.

Reeds zijn honderden kisten met belangrijke verzamelingen van allerlei aard te Berlijn aangekomen, ook zijn vele photographische opnamen gemaakt. De waarde en beteekenis zal eerst zijn vast te stellen, wanneer alles door de geleerde reizigers behoorlijk verwerkt zal zijn, maar uit het overzicht der geografische resultaten kan men zich toch al eenigszins een denkbeeld vormen van den omvang, waarover de verkenningen zich hebben uitgestrekt.

In 't hoofdkwartier te Maloe werd een meteorologisch station ingericht, waar luchtdruk-, temperatuurmetingen en tal van waarnemingen gedurende een jaar geregeld werden opgenomen, in verband met een op een ander punt (Sattelberg) opgesteld nevenstation.

Tusschen de 142 gr. O. L. en de kust werden alle naar 't zuiden stroomende takken van de K.-Augusta-rivier over een groot eind opgenomen, aan den N. oever werden geen zijrivieren van eenige beteekenis gevonden.

Door tochten, vooral onder leiding van Dr. Behrmann volbracht, werd, òf door rechtstreeksche opname, òf door waarneming van hooge punten uit, een goed begrip gekregen van het geheele stroomgebied van de Centraalketen tot aan het Toricelli- en het Prins Alexander-gebergte. Ook in de Westketen van het bovengebied van de K.-Augustarivier volbracht hij een ontdekkingstocht.

Tegelijkertijd slaagde Dr. Thurnwald er in, van het middengebied van die rivier in N.-O. richting tot de kust bij Moém door te dringen, hij trok zoo door een tot nu toe geheel onbekend terrein.

Evangelisatie Bijdragen.

De Keizer aller Duitschers heeft het bedrag van 3½ millioen Mark bijeengebracht bij gelegenheid van zijn regeeringsjubileum, om verdeeld te worden onder de christelijke zending in de D. koloniën en beschermgebieden, zóó verdeeld, dat krijgen: Baseler Miss. Ges. 455.095 M.; Berliner M. G. 497.640 M.; Barner M. G. 254.005 M.; Bremer M. G. 235.626 M.; Brüdergemeine 218.269 M.; Leipziger M. G. 202.422 M.; Breklumer M. G. 104.409 M.; Neukirchener M. G. 30.536 M.; Bielefelder M. G. 167.540 M.; Allgem. Evang. Prot. M. G. 118.126 M.; Neuendettelsauer M. G. 149.732 M.; Liebenzeller M. G. 66.215 M.; Baptisten M. G. 98.723 M.; Advenlisten M. G. 50.000 M.; Morgenländischer Frauenver. 3696 M.; Gosznersche M. G. 30.000 M.; Hermansburger M. G. 76.926 M.; Hilfsbund im Orient 30.000 M.; D. Miss. i. Bismarckarch. Samoa und Marchallins. 36.000 M.

Verder D. Evangelischer Kirchenausschusz 10.000 M.; Aussch. der D. Evang. Miss. 5000 M.; Miss. Studienkommission 25.000 M.; Schwesternheim i. Hamburg 10.000 M.; Zentralaussch. f. Innere Miss. 5000 M.; Suaheli-Zentr. Seminar in Morogoro 20.000 M.; D. Institut f. ärtzliche Miss. in Tübingen 100.000 Mark.

Wel opvallend is de maatstaf, die het aan de zendingsvereenigingen toekomende tot op 1 Mark nauwkeurig heeft aangewezen. Wat zullen er dankbare en gelukkige — maar ook jaloersche besturen onder de bedachten zijn! In elk geval zal aan alle nieuwe kracht bijgezet zijn.

INGEZONDEN.

De campagne van „de West" tegen den gouverneur van Asbeck.

Geachte Redactie.

Met belangstelling volg ik nu al sinds weken de „kwesties" in Suriname. Nu treft mij heden een opmerking, dat een door „De West" uitgegeven brochure artikelen uit dat blad „en andere Surinaamsche bladen" bevat. Daaruit krijg ik den indruk, dat die „andere bladen" het standpunt van de West deelen. Nu zijn door een bloot toeval eergisteren in m'n bezit gekomen „de Surinamer" van 16 Oct. j.l. en „de Surinaamsche Bode" van 15 Oct. Dat eerste blad schrijft onder den titel „De vermaarde (!) brochure":

„Immers doordat De West *alleen* staat in haar actie tegen het huidig bestuur, verliest deze onnoemelijk veel. Spreken van een publieke opinie, daar is geen kwestie van".

Het tweede genoemde blad geeft een artikel „Ontstemming en verdeeldheid", waaruit ik het volgende overneem:

„O. i. heeft alles een grens of maat, dus ook de vriendschap, waar het over vóór of tegen het belang van land en volk loopt. We stellen er prijs op een goed collega van de redactie van De West te zijn, aan hare zijde te staan, edoch haar onverstandig optreden in den laatsten tijd om het zoogenaamde belang van ons land en volk te willen dienen, valt ons zoo erg tegen, dat we groot kwaad zouden doen, indien we haar in die richting zouden laten voortgaan.

Immers geen redelijk mensch, die lezer van De West is, zal kunnen ontkennen, dat de redactie van genoemd blad haar best doet om de hielen van den huidigen gouverneur, baron van Asbeck, te lichten — parlementair uitgedrukt — om de rol van hielenlichtster te vervullen. Of zij zulks doet om hare protectors of broodgevers te pleizieren, kunnen we moeilijk verklaren, maar het staat vast — al eerbiedigen we hare opinie — dat haar eigenaardig optreden gansch niet in den smaak van het volk valt, maar wel ontstemming en groote verdeeldheid in de kolonie bewerkstelligt" enz.

En verder:

„In 't welbegrepen belang van die redactie gaan we nog niet verder er op in, doch achten het als plicht haar op het *groote gevaar* van haar *domkoppig* en *onverstandig* optreden te moeten wijzen, waar zij het zaad van *ontstemming en verdeeldheid* in het gemoed van de bevolking met milde hand zaait" enz.

Verder: „Want werkelijk, baron van Asbeck heeft een bizondere plaats in het hart van het volk veroverd" enz.

„Ten slotte zij dezerzijds als het vox populi aan collega gezegd: heeft u de bewijzen in handen, dat de een of ander *hoofdambtenaar* den gouverneur er *opzettelijk* laat inloopen door Z. Exc. *slechte adviezen* te geven — wij staan er niet voor in — wel, dan moet u er mee voor den dag komen.

Is 't *waar*, wat u en anderen denken, wel, dan geven we u de verzekering, dat wij en de overgroote meerderheid van de bevolking bereid zullen gevonden worden om een petitie aan de hooge Regeering in Nederland te sturen, waarin terugroeping van zoo'n ambtenaar moet worden verzocht.

Maar in één adem zij pertinent verklaard, dat het vox populi wil, dat *Gouverneur Baron van Asbeck* op *eene bizondere wijze moet gehandhaafd worden*, daar het heil en zegen voor land en volk onder zijn bewind verwacht".

Geachte Redactie, ik weet nòch de waarde van dit blad, nòch dat van de beide andere. Ik kan de karakters en het moreele gehalte der betrokken redacteurs ten eenenmale niet beoordeelen, ik weet evenmin, wat er van gedacht moet worden, dat de redacteur van De West in de Staten gekozen werd, omdat ik helaas reeds te veel van het publieke leven gezien heb om bijzonder veel aan dergelijke stemmingen te hechten. Maar in elk geval stuit het mij tegen de borst voortdurend het blad geciteerd te zien, dat zich tegen den gouverneur keert, van wien ik in elk geval den indruk heb gekregen (en vrouwelijke intuïtie bedriegt niet zoo heel licht) dat het welzijn van de bevolking hem warm ter harte gaat, meer vermoedelijk dan van vele (ik zeg volstrekt niet alle!!) zijner voorgangers zou getuigd

kunnen worden. En waar nu een diametraal tegenovergestelde meening als van de steeds geciteerde West in m'n handen kwam, is het voor mij een gewetenszaak u te verzoeken ook di: onder de oogen van uw lezers te brengen.

Met dank voor de plaatsing,

Hoogachtend en dw.,

W. WIJNAENDTS FRANCKEN—DYSERINCK.

Leiden, 8 Nov. '13.

Mevrouw Francken's indruk in den aanhef van haar ingezonden stuk is niet juist. In ons nummer van 6 November bepaalden wij ons tot de mededeeling, dat de brochure van den heer Kraan artikelen bevatte „uit De West en andere Surinaamsche bladen", zooals ons was gebleken bij het doorbladeren van het geschrift.

Onze berichten ontleenen wij gewoonlijk aan de bladen De West en Suriname en een enkelen keer aan De Surinaamsche Bode. De Surinamer wordt ons niet toegezonden.

Mevrouw Francken's indruk, „dat het welzijn van de bevolking hem (den gouverneur) warm ter harte gaat, meer vermoedelijk dan van vele (ik zeg volstrekt niet alle!!) zijner voorgangers zou getuigd kunnen worden", moeten wij, wat het tweede gedeelte van dezen „indruk" aangaat, voor hare rekening laten. Of „vrouwelijke intuitie", waarvoor wij overigens alle respect hebben, in gevallen als dit een veilige gids is?

Redactie.

Geachte Redactie.

In No. 46 van 't Koloniaal Weekblad van dezen jaargang lees ik de „onvergeeflijkheid en onverklaarbaarheid" van een fout, die ik gemaakt heb in 't Indologenblad (No. 2 dezen jaargang). Ik verzoek u beleefd in uw blad een plaats om die fout te herstellen. 't Indologenblad komt n.l. eerst de volgende maand uit, en dan zou de fout waarschijnlijk reeds wortel hebben geschoten. In hoeverre u hier de krachttermen „onvergeeflijk en onverklaarbaar" kunt gebruiken, is mij zeer zeker ook onverklaarbaar, daar u zelf de goede bedoeling van mijn stukje toegeeft. 't Is van mijn kant een „slip of the pen", die ik ook zonder uwe zachte terechtwijzing zou hebben hersteld. Uit mijn heele stukje blijkt voldoende, dat ik den bibliothecaris van de Koloniale Bibliotheek op waarde wil schatten. Ik trek dan hier ook mijn eenigszins grove uitdrukking in en doe een beroep op de welgezindheid van den bibliothecaris. Waarlijk, ik acht hem als bibliothecaris te hoog, om hem eenige onaangenaamheid te willen berokkenen.

U, geachte Redactie, dankend voor de verleende plaatsruimte, heb ik de eer te zijn,

W. J. BECK.

Wij kunnen den geachten inzender verzekeren, dat onze door hem gewraakte woorden niet zoo kwaad gemeend zijn als ze lijken. Wij zijn dan ook overtuigd, dat bedoelde bibliothecaris die „slip of the pen" al lang vergeten en vergeven heeft.

Red.-Com.

O.- en W.-Ind. Literatuur-Overzicht.

De zending in Nederlandsch Indië.

De heer Mr. J. H. Abendanon schreef over dit onderwerp eene bijdrage in den bundel „Aanteekeningen op de begrooting van Ned.-Indië voor 1914", uitgegeven door de vereeniging „Moederland en Koloniën".

Naar aanleiding dier bijdrage onstond tusschen den schrijver en den zendingsdirector, Ds. J. W. Gunning, een briefwisseling, welke als No. V van jaargang 1913 van het orgaan der vereeniging „Moederland en Koloniën" thans is openbaar gemaakt.

De Indische onderwijspolitiek.

Als vervolg — zou men kunnen zeggen — op de brochure: Het beleid van den Gouverneur-Generaal aan de feiten getoetst, verscheen, klaarblijkelijk van dezelfde (ongenoemde) hand een geschrift: Indische onderwijspolitiek. Liberale beschouwingen over pogingen tot vrijzinnige reactie en hare psychologische oorzaak (Den Haag, D. A. Daamen).

Kort samengevat, bevat het geschrift eene wederlegging der beschuldiging van vrijzinnige zijde, welke beschuldigingen luiden:

1e. dat de tegenwoordige onderwijspolitiek in Indië „clericaal" is; 2e. dat deze politiek door den G.-G. Idenburg in overleg met den thans afgetreden minister van koloniën is ingeleid in afwijking van de vroegere, vrijzinnige politiek, en 3e. dat door deze nieuwe clericale onderwijspolitiek „de leeuwen van den Islam aan het brullen zijn geraakt", m. a. w. dat de Mohammedaansche bevolking in hare godsdienstige gevoelens is gekwetst.

Daartegenover wil de schrijver bewijzen:

1e. dat de thans in Indië gevoerde onderwijspolitiek geen clericaal, maar een liberaal karakter draagt en, tot in kleine détails, overeenkomt met de liberale schoolpolitiek, zooals die in de Engelsche koloniën sedert 1883 gevolgd wordt; 2e. dat deze liberale politiek niet eerst door de heeren Idenburg en de Waal Malefijt is geïnitieerd, maar slechts een meer consequente en meer doortastende toepassing is van de liberale beginselen, die sedert het loslaten door Keuchenius in 1890 van het monopolie der neutrale school, door alle, linksche zoowel als rechtsche, bewindslieden zijn gevolgd, en dat de oppositie der vrijzinnigen slechts een verkapte poging tot reactie is op het liberale onderwijsbeleid van de ministers Fock en de Waal Malefijt, om te komen tot herstel van den toestand der periode 1874—1890; 3e. dat de nieuwe regelingen, door den G.-G. Idenburg uitgevaardigd, in geen enkel opzicht iets met „kerstening" of niet-kerstening van Mohammedanen te maken hebben en bovendien van dien aard zijn dat het practisch onmogelijk is, dat daardoor „religieus fanatisme" bij de Mohammedanen zou kunnen zijn opgewekt.

Waarom de Max Havelaar geschreven werd.

Het opstel in de Tijdspiegel, onder bovenstaand opschrift, is thans in brochurevorm bij W. P. van Stockum en Zoon te 's-Hage verschenen. De schrijver, Jhr. W. H. W. de Kock, laat voorafgaan een aan den Minister van Koloniën gerichten brief waarvan de inhoud ons uit dagbladen bekend is.

Onder Koppensnellers in Midden-Celebes.

Bij R. Voigtländer in Leipzig verscheen „Unter Kopfjägern in Central-Celebes. Ethnologische Streifzüge in Sudost- und Central-Celebes, von Professor A. Grubauer".

Dit, ruim 600 blz. tellende boek, maakt een allergunstigsten indruk en moet een deugdelijke aanwinst genoemd worden van de altijd nog schaarsche literatuur over het gedeelte van Midden-Celebes, dat door schrijver werd bereisd.

Het werk is geïllustreerd met 322 afbeeldingen in den tekst en 16 platen daarbuiten en bevat bovendien 2 kaarten van de reisrouten des schrijvers.

Inlandsch onderwijs.

Wij vestigen de aandacht op de verschijning (ter Landsdrukkerij te Batavia) van het Algemeen Verslag van het Inlandsch onderwijs in Nederlandsch-Indië, loopende over het jaar 1911.

Gouvernements automobielendienst enz.

Vanwege het Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië verscheen, mede ter Landsdrukkerij te Batavia, het verslag van den gouvernements-automobielendienst in Palembang en Benkoelen en het Pontianak riviertransport over de jaren 1911 en 1912 en van het Preanger transport over het jaar 1912. (Met twee kaarten).

Mededeelingen uit den Cultuurtuin.

Een nieuwe publicatie van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel zijn de „Mededeelingen uit den Cultuurtuin" te Buitenzorg, waarvan het 1e nummer is verschenen (met negen reproducties van foto's). De heer W. M. van Helten geeft daarin een overzicht van de resultaten, verkregen in den cultuurtuin met verschillende groenbemesters.

De Indiër.

No. 4 bevat o.m. de volgende bijdragen: De heer van Kol en de Indische partij, door Tj. M. — Een schets van be Vereeniging „Sarekat Islam" (vervolg), door S. Sunjaninigrat. — De exorbitante rechten en art. 111 R.-R. v. N.-I. getoetst aan de leer der rechtssouvereiniteit, door Junius Brutus. — Een rekest, door F. B. — Met verlof. (Algemeene opmerkingen). — Uit de pers.

Het Marineblad.

No. 5 van het orgaan der Marine-vereeniging bevat een redactioneele bespreking van W. R. de Greve's Het rapport van de Staatscommissie voor de verdediging van Nederlandsch-Indië en voorts Beschouwingen over het rapport omtrent het Marine-etablissement te Soerabaja, van den Marine-ingenieur Penning, door Ch. Penning.

Indisch Militair Tijdschrift.

Voornaamste inhoud van aflevering 10: Nogmaals het Ind. Mil. Tijdschr. veroordeeld. — Enkele grepen uit de theorie der moderne richtsmiddelen, door M. Boerstra. — Het gebruik van onze cavalerie bij de veiligheidstroepen (vervolg), door J. J. de Wit. — Methode van onderwijs en wenken voor den onderwijzer bij het onderricht van den samengestelden juist snellen aanslag, door J. J. R. — Beschouwingen over de Bereden Artillerie. — Officiers-gamelles, door J. K. Koops Dekker. — Het geweerschermen bij de Infanterie. — Van vreemde legers. — Mededeelingen betreffende het Indische leger. Enz.

Annalen Missiehuis Tilburg.

Het 15 November-nummer brengt het vervolg van Pater Jos. Vliegen's verhaal van zijn tocht naar de Noord-West-rivier op Nieuw-Guinea. — Verder schrijft Pr. H. Geurtjens over „Mijn en dijn op de Kei", terwijl Pr. A. Nieuwenhuis eene beschrijving geeft van het eerste doopfeest op Jamdena. Verschillende illustraties zijn aan de teksten toegevoegd.

Twaalf jaren koloniaal, door T. R. L. Oehmke.

Te Utrecht, bij H. Honig, verscheen het hiergenoemde geschrift. Het is van een Duitscher, die met opgewektheid zijn soldatenloopbaan in Oost-Indië beschrijft.

Waar op het Indische leger zoo vaak gesmaald wordt, ook door gewezen „kolonialen", doet de lezing van het boek weldadig aan en neemt tal van wanbegrippen weg.

Den schrijver zelf even het woord gevende, vernemen we:

Veel is in de laatste jaren over Insulinde, zijn bevolking, cultuur enz. geschreven. Over het Indische leger heeft men gezwegen. Het Nederlandsche volk weet over het algemeen bitter weinig omtrent de toestanden en omstandigheden, onder welke zijn zonen, die daar in 't Verre Oosten de uniform dragen, verkeeren. Moge dit boekje er toe bijdragen, daaromtrent in wijden kring licht te verspreiden. Het aanzien van het Nederlandsch-Indische leger bij het Nederlandsche volk kan daarbij slechts winnen en, terwijl men over de houding van de Fransche Regeering ten opzichte van het Vreemden-Legioen slechts diepe verontwaardiging kan gevoelen, zal men overal de zorg, welke het Indische Gouvernement aan zijn leger besteedt, moeten waardeeren.

Een werkkring in Indië.

Van de serie geschriften „Pro en Contra", betreffende vraagstukken van algemeen belang, verscheen (Baarn, Hollandia-Drukkerij) een deeltje handelend over een werkkring in Indië; pro: Creusesol, contra: Henri Borel.

De heeren schrijvers van dit boekje stellen hem, die zich had voorgesteld een Indische loopbaan te kiezen, voor een inderdaad zeer moeielijk dilemma.

„Creusesol", laat ons maar verklappen Jonkhr. Graafland, zegt bijv.: Zoo ergens binnen de grenzen van 't Nederlandsch staatsgebied, dan is het in Indië, dat je bevrediging vindt voor avontuurlijken zin en geoorloofde eerzucht, met de mogelijkheid daarbij om spoedig „binnen" te zijn.

De heer Borel beweert, na verklaard te hebben, dat het hem niet moeielijk zou vallen „Pro" in plaats van „Contra" te schrijven en dit wellicht ook gedaan zou hebben, „indien ik de bitterheid en de ellende, de armoede en den schrijnenden honger niet zoo wreed brandend in mij had gevoeld van het leven in Indië".

De uitspraken van de heeren Graafland en Borel doen onwillekeurig denken aan Bas Veth's Het leven in Ned.-Indië en Ruzius' Heilig Indië.

Het uitstervende Enggano.

Meermalen namen we in deze rubriek berichten op, die er op wezen, dat de bevolking van het ten Westen van Sumatra gelegen eiland Enggano langzaam maar zeker uitsterft.

Thans vindt men weer een dergelijke mededeeling in een artikel: Eenige mededeelingen over den zendingsarbeid op de Mentawei-eilanden en Enggano. (Berichten uit de Zendingswereld. 15 October 1913). Aan het slot van het artikel zegt schrijver:

„Hoe treurig, dat dit volk uitsterft. Over het eiland gaande, werd ik dikwijls droevig gestemd. Op vele plaatsen, waar 4 jaar geleden, toen ik er woonde, nog dorpen waren, zag men nu nog slechts vermolmde en ingevallen hutten. Er zijn wel niet meer dan 300 volbloed Engganeezen en van dezen zijn velen oud en ziekelijk. In de drie laatste jaren zijn 50 kinderen gekocht. Enggano scheen mij één groot kerkhof. Daar er bijna geen jongelieden zijn is alles zoo stil in de dorpen. Wij*) zijn er nog juist ter rechter tijd gekomen, om het overblijfsel van dit volk tot den Heer te brengen en te begraven. In het geheel zijn er 423 bewoners op Enggano, waarvan 239 Christenen.

Nederlandsche Zeeschepen.

Bij E. J. Brill te Leiden verscheen in folio-formaat het volgende werk.

Nederlandsche zeeschepen van ongeveer 1470 tot 1830. Afbeeldingen naar prenten schilderijen en scheepsmodellen, hoofdzakelijk berustende in het Rijks-Museum te Amsterdam. Uitgegeven onder leiding van J. Ph. van der Kellen Dzn., met medewerking van E. J. Benthem.

Onder deze verzameling van 36 prenten zijn er verscheidene, die zijdelings of rechtstreeks betrekking hebben op de Indiën; we nemen bijvoorbeeld:

No. 3. Hollandsche schepen voor Bantam, pl.m. 1600. Op den voorgrond begroeten twee scheepsleden den Regent van Bantan.

No. 12. Kruisbark „de Prins Willem" der V. O. I. Compagnie, anno 1651.

No. 13. „De Paerrel een Oostindis Vaerder, „Den dubbelen Arent een Westindis Vaerder" en „De Salemander een Oostindis Vaerder".

No. 23—26. Oorlogsschip, jacht der V. O. I. Compagnie en koopvaardijschip.

No. 27. Koopvaardijschepen bij het eiland Onrust bij Batavia.

No. 35. Het schip „Joanna", waar den 27en Juni 1821 Sultan Machmoed Badaroedin aan boord wordt gebracht na de overwinning der Palembangsche expeditie op de rivier de Sousang, den 24en Juni van dit jaar.

Waarheid en verdichtsel.

Eene episode uit de Atjehsche krijgsgeschiedenis, door J. Velhake, Kapitein der Infanterie (Leiden, gebrs. Van der Hoek).

De schrijver geeft een uitvoerig relaas van het gevecht bij Glé-Jeung (Atjeh), dd. 16 Mei 1897, ten einde den geschiedvorscher, naast de officieele rapporten, ook tal van betrouwbare officieuse gegevens te verschaffen.

Deze gedenkwaardige memories zijn aangevuld met bijlagen, welke als bewijsmateriaal gebezigd zijn bij het indienen eener reclame voor de Militaire Willemsorde door schr.

*) Dat zijn de zendelingen.

Grondslagen der rechtsbedeeling in Ned.-Indië.

Van de hand van Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting verscheen bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage een geschrift met bovenstaanden titel.

Aan het voorwoord is het navolgende ontleend: De uitgaaf van dit werkje is het gevolg van het met instemming van den auteur gevormd voornemen van schrijver dezes om een geheel nieuwe uitgaaf het licht te doen zien van het bekende werk van Mr. W. A. P. F. L. Winckel: „De rechtsbedeeling onder de inlanders en de daarmede gelijkgestelden op Java en de Buitenbezittingen".

Bij de bewerking daarvan bleek telkens weer de wenschelijkheid om een veel grooter plaats dan door Winckel daaraan was gegeven, in te ruimen voor eene algemeene beschrijving van de g r o n d s l a g e n d e r r e c h t s p r a a k, de onderwerpen n.l. door hem behandeld in slechts weinige bladzijden van zijn boek, en meende ondergeteekende goed te doen ook de wijze van behandeling daarvan op anderen voet in te richten.

Uit deze bewerking ontstond dan een geheel nieuw werkje, dat thans gevoegelijk afzonderlijk kan worden uitgegeven.

Naar ik meen, zal het met vrucht kunnen worden gebruikt zoo door hen, die later den „herzienen Winckel" zullen bestudeeren, als ook door hen, die eene inleiding behoeven op de studie van het in Nederlandsch-Indië geldende positieve recht in het algemeen, de aanstaande ambtenaren voor den administratieven en gedeeltelijk ook die voor den rechterlijken dienst in Indië.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling Groningen en Omstreken:

De afdeeling G r o n i n g e n en O m m e l a n d e n heeft 8 dezer hare eerste openbare vergadering gehouden, waar als spreker optrad de heer V a n E r p, met het onderwerp „De Boroboedoer". Het succes was voor de jonge afdeeling zeer groot. Niet alleen was de zaal stampvol, doch een 120 tal leerlingen van verschillende inrichtingen van onderwijs traden als adspirant-lid toe, terwijl bovendien 11 gewone leden werden gewonnen.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Voordracht (met lichtbeelden) van den HoogEd. Gestr. Heer T. VAN ERP, Majoor der Genie N.-I. L., m. v. te 's-Gravenhage, op **Woensdagavond 26 Nov.**, in het *Gebouw Irene*, Keistraat.

Onderwerp: „**De Boroboedoer**".

Aanvang *8 uur*.

Namens het Bestuur:
J. J. LAGERS.

Van Moederland en Koloniën:

Vergadering op Dinsdag 25 N o v e m b e r 1913, 's avonds k w a r t v ó ó r a c h t, in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, den Haag.

A g e n d a :

Mededeelingen.

Benoeming van een commissie tot het nazien van de rekening over 1913.

Voordracht van den heer H. B o r e l, over: D e C h i n e s c h e v e r e e n i g i n g e n i n N e d e r l.-I n d i ë, ook in haar verhouding tot China, en in verband met de wet op het onderdaanschap.

Namens het Bestuur:
G. NYPELS, *Secr.*, Van Bleiswijkstr. 113.

Nieuwe leden kunnen zich vóór den aanvang der vergadering aanmelden. De contributie gaat in op 1 Januari 1914.

Van het INFORMATIE-BUREAU:

Ter benoeming tot **adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen in Nederlandsch-Indië** wordt gevraagd een aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerd **werktuigkundig ingenieur.**

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 25 November 1913, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van: *a.* hun diploma; *b.* een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven na dagteekening dezer bekendmaking door den burgemeester hunner woonplaats; *c.* een geboorte-akte; *d.* een bewijs van voldoening aan de Militiewet, afgegeven door den burgemeester der gemeente, waarvoor zij geloot hebben.

In het adres moet worden vermeld, of de candidaat gehuwd is en c.q. het aantal zijner kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de te zenden persoon geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden: *a.* overtocht voor Gouvernementsrekening als passagier der 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin; *b.* eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van *f* 1500; *c.* eene voorloopige bezoldiging van *f* 150 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, en voortdurende tot dien, waarop de activiteitsbezoldiging ingaat.

De bezoldiging van een adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen in Nederlandsch-Indië bedraagt *f* 300 's maands, terwijl bij voldoende geschiktheid en goede plichtsbetrachting na drie jaren diensttijd bevordering volgt tot ingenieur, aan welke betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 400 's maands, met zes driejaarlijksche verhoogingen, elk van *f* 100 's maands, tot een maximum van *f* 1000 's maands.

De activiteitsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

(Nederlandsche Staatscourant van 7 November 1913, No. 261).

Ter beschikking van den Gouverneur van **Curaçao** kan worden gesteld **een onderwijzer** om te worden benoemd tot onderwijzer der eerste of tweede klasse aan de **„Hendrikschool"** te Willemstad, op Curaçao.

Als onderwijzer eerste klasse kan in aanmerking komen hij, die: *a.* in Nederland de hoofdonderwijzersakte verkreeg en akten van bekwaamheid bezit tot het geven van schoolonderwijs in de Duitsche taal en in boekhouden; *b.* akte als onderwijzer bij het lager onderwijs in Nederland bezit en bevoegd is tot het geven van schoolonderwijs in de Duitsche taal en in boekhouden, maar voor een dier beide vakken als leeraar bij het middelbaar onderwijs; *c.* in de kolonie Curaçao akte van bekwaamheid als onderwijzer tweede klasse verwierf en akten van bekwaamheid tot het geven van schoolonderwijs in de Duitsche taal en in boekhouden, benevens in een der volgende vakken: de Spaansche taal, de Engelsche taal, de Fransche taal, wiskunde, land- of tuinbouw, dan wel gymnastiek.

Als onderwijzer tweede klasse kan in aanmerking komen hij, die in de kolonie Curaçao de akte als onderwijzer tweede klasse verwierf, dan wel in Nederland akte als onderwijzer bij het lager onderwijs verkreeg, en in beide gevallen bezit akten van bekwaamheid tot het geven van schoolonderwijs in de Duitsche taal en in boekhouden, hier te lande of in genoemde kolonie behaald.

Hij, die uit Nederland uitgezonden wordt, geniet: 1e. vóór zijn vertrek naar Curaçao eene gratificatie voor uitrusting, bedragende voor den onderwijzer eerste klasse *f* 500 en voor dien der tweede klasse *f* 400; 2e. eene jaarwedde, bedragende voor den onderwijzer eerste klasse *f* 2800 en voor dien der tweede klasse *f* 2200, ingaande den dag van vertrek naar Curaçao en te voldoen vóór dat vertrek over een tijdvak, loopende tot en met de maand zijner aankomst in de kolonie; 3e. overtocht als gouvernementspassagier eerste klasse van Amsterdam naar Curaçao per stoomschip van de Maatschappij Koninklijke West-Indische Maildienst, overeenkomstig de bestaande bepalingen, vergezeld van of gevolgd door het wettig gezin.

De volgende jaarlijksche toelagen worden hem in de daarbij gemelde gevallen in de kolonie toegekend: A. wanneer hem wordt opgedragen het geven van herhalingsonderwijs, naar het aantal lesuren per week, *f* 100 tot *f* 200; B. wanneer hem wordt opgedragen het geven van normaallessen, naar het aantal lesuren per week, *f* 200 tot *f* 400; C. voor elke onverplichte akte van bekwaamheid tot het geven van onderwijs *f* 50, ingaande met den eersten dag der maand na die, waarin de akten zijn overgelegd aan den schoolopziener in de kolonie; D. bij plaatsing aan het hoofd van eene school voor meer uitgebreid lager onderwijs, naar het aantal leerlingen en klassen, *f* 150 tot *f* 250.

Verlof buiten de kolonie en zulks — indien dit plaats heeft onder de thans geldende bepalingen —, onder genot van twee derde gedeelten van het inkomen, zoo dat meer bedraagt dan *f* 2100 's jaars en anders van *f* 1200 's jaars plus het vier negende gedeelte van hetgeen het inkomen meer bedraagt dan *f* 1500 's jaars, met overtocht ten laste der koloniale kas, heen en terug, vergezeld van of gevolgd door het wettig gezin, kan worden verleend wegens ziekte, dan wel wegens tien jaren onafgebroken dienst in de kolonie, in beide gevallen voor den duur van één jaar, met inbegrip van de heen- en terugreis, terwijl het verlof wegens ziekte twee malen, telkens voor den duur van zes maanden, kan worden verlengd.

Recht op pensioen wordt onder de thans te dezer zake geldende bepalingen verkregen: *a.* bij twintigjarigen kolonialen dienst en het bereiken van den ouderdom van vijftig jaren; *b.* wegens ongeschiktheid voor den actieven dienst door of ten gevolge van ambtsverrichtingen.

Ook kan vóór het bereiken van voorenbedoelden dienst- en leeftijd pensioen worden verleend om bijzondere redenen, ter beoordeeling van den Gouverneur, doch eerst na een diensttijd van ten minste twaalf jaren.

Hij, die uit Nederland of uit eene der andere Nederlandsche koloniën in burgerlijken dienst der kolonie Curaçao overgaat, moet, tenzij ontslag uit den dienst verleend wordt wegens ziekte, ten minste tien jaren als burgerlijk ambtenaar der Nederlandsche Antillen hebben gediend om aanspraak op pensioen te verkrijgen. Voor de berekening van het te verleenen pensioen wordt de in Nederland vervulde diensttijd voor de helft, die in een der Nederlandsche koloniën buiten Curaçao vervuld, ten volle medegeteld, mits die diensttijd respectievelijk in Nederland, in Nederlandsch-Indië of in Suriname voor pensioen zou hebben gegolden. Als diensttijd wordt niet gerekend de tijd met verlof buiten de kolonie en die met binnenlandsch verlof doorgebracht, in het laatstgemeld geval indien het verlof langer dan twee maanden duurde. Het pensioen bedraagt bij twintigjarigen kolonialen diensttijd de helft van het gemiddelde inkomen, naar reden waarvan gedurende de laatste vijf jaren korting voor pensioen is ondergaan. Bij korteren diensttijd dan twintig jaren wordt dat bedrag verminderd met een twintigste gedeelte voor elk ontbrekend jaar. Bij langeren diensttijd dan twintig jaren wordt dat bedrag vermeerderd met een dertigste gedeelte voor elk jaar meer, met dien verstande, dat voor dienstjaren boven de dertig geene verhooging wordt verleend en dat het pensioen niet meer kan bedragen dan *f* 3500 's jaars.

Het minimum pensioen bedraagt *f* 250. (Zie verder Staatsblad 12 Nov. 1913).

Ten behoeve van den **Sumatra-Staatsspoorweg** is de uitzending noodig van een **opzichter—werkplaats** met practische ervaring en volkomen op de hoogte van de moderne draaitechniek.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van *f* 100 's maands, met 5 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands, dus tot een maximum van *f* 225 's maands.

Voor elke drie jaren practijk zal al dadelijk eene verhooging worden toegekend, terwijl bij gebleken geschiktheid in Indië bevordering open staat tot werkmeester, op eene bezoldiging van *f* 250 des maands, met 5 driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands.

Wijders worden toegekend overwerkgelden wegens buiten de vastgestelde werkuren verrichten arbeid, en buitengewone belooningen en premiën, voor buitengewonen ijver, voor betoonde onverschrokkenheid in gevaar of bij ongevallen, voor goede dienstbetrachting en voor alle andere aan den lande bewezen diensten, die geacht kunnen worden geleid te hebben tot besparing van uitgaven of vermeerdering van inkomsten.

De titularis is burgerlijk ambtenaar, zoodat op hem van toepassing zijn alle bestaande of nader vast te stellen bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen en verloven en hij deelgerechtigde is in het weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Twintig jaren Indische dienst geven aanspraak op pensioen.

Het pensioen bedraagt per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden. Het weduwenpensioen bedraagt per maand 16 pct. van de hoogste gedurende 2 jaren genoten maandelijksche bezoldiging, dan wel van het gemiddelde van 2 jaren. Daarbij komt eenige onderstand voor de kinderen.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden: *a.* eene voorloopige bezoldiging van *f* 100 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag waarop, volgens de bestaande bepalingen, de activiteitsbezoldiging daar te lande ingaat: *b.* overtocht voor gouvernementsrekening, c.q. ook voor het wettig gezin, als passagier der tweede klasse indien de aanvangsbezoldiging *f* 150 's maands of meer bedraagt; der 3de klasse indien die bezoldiging *f* 100 's maands bedraagt; *c.* eene vergoeding voor uitrustingskosten van *f* 750 en *d.* de verplichting om — wanneer men binnen 5 jaren na aankomst in Indië den dienst verlaat om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering) of wanneer men niet binnen den aan te wijzen termijn naar Indië vertrekt, dan wel de reis derwaarts moedwillig afbreekt — de vergoeding voor uitrustingskosten en overtochtskosten terug te betalen.

Daarvoor wordt eene schriftelijke verbintenis gevorderd.

Van physieke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De activiteitsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Sollicitanten mogen niet onder zijn dan 35 jaar en moeten zich vóór 20 November 1913 aanmelden, bij een op zegel geschreven request, aan het Departement van Koloniën, onder overlegging van: 1e. getuigschriften van fabrieken en werkplaatsen, waar zij gewerkt hebben; 2e. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door den burgemeester hunner woonplaats, na dagteekening dezer; 3e. een bewijs van voldoening aan de Militiewet, afgegeven door den burgemeester der betrokken gemeente, en 4e. hunne geboorte-akte.

De requesten moeten inhouden, of de sollicitant al dan niet is gehuwd en casu quo het aantal en den leeftijd zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van 12 Nov. 1913, No. 265).

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Frederik Hendriklaan 155.**

- Vier dames voor pianolessen.
- Twee dames voor vioollessen.
- Een heer voor muzieklessen.
- Eene dame voor zanglessen.
- Twee dames voor lessen in de Fransche-, Duitsche- en Engelsche taal.
- Twee dames voor lessen in de Fransche taal.
- Een dame voor lessen in de Engelsche taal.
- Een Dame om als hoofd eener huishouding op te treden.
- Een dame voor opleiding admissie examen H. B. S. en Gym.
- Eene dame voor lessen aan spraakgebrekkigen.
- Een Dame voor Fransche en Italiaansche conversatielessen.
- Eene dame voor kantoorwerkzaamheden in Indië.
- Eene dame voor kantoorwerkzaamheden.
- Twee dames voor lessen in teekenen en schilderen.
- Een dame voor schrijf- kopiëer- en vertaalwerk.
- Zes dames als kinderjuffrouw naar Indië.
- Een dame voor lessen in machineschrijven, stenographie en moderne talen.
- Twee dames voor het waarnemen der huishouding.
- Eene dame als modiste, tevens verkoopster naar Indië.
- Eene dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
- Een heer voor lessen in de Maleische en Javaansche taal en Indisch Staatsrecht.
- Een practisch ervaren Boekhouder voor Indië.

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch.	gediplomeerd.
D. A. P. KOK, Marialaan 162a, Lochem,	Maleisch	
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden,	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.	
H. TH. KAL, Laan v. Meerdervoort 239, 's-Gravenhage,	Javaansch. Madoereesch.	

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag**, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**

en

Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20** per **50 ex.** plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55** per **50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17**, de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag**, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**

I. De Kolonie Suriname, door Reman Irüs;
II. De Kolonie Curaçao, door M. Victor Zwijsen, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in Nederl.-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f ....

NAAM: .... WOONPLAATS: ....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.